

I Simpòsium d'arqueologia laietana

12 de maig 2018

Centre Enoturístic i Arqueològic de Vallmora (Teià)

Horari:

9 h: Rebuda i inscripcions

9.30 h: Presentació de la jornada

9.45 h: Ponència marc L'arqueologia de la prehistòria i l'antiguitat al Maresme i Vallès Oriental, balanç de recerca i gestió (2000-2017). A càrrec de Joaquim Folch Soler i Gemma Hernández Herrero, arqueòlegs territorials de la Generalitat de Catalunya.

10.30 h: Pausa cafè

11 h: Presentació de comunicacions

13.30 h: Tast de vins DO Alella al celler romà

Hora finalització aproximada: 14-14:30h

Aforament limitat

Ubicació: Centre Enoturístic i Arqueològic de Vallmora de Teià (c/ Ernest Lluch, 41).

Parking gratuït

COMUNICACIONS:

1 - Poblament neolític de Ca l'Estrada-2 (Canovelles, Vallès Or.): un assentament excepcional del V mil·lenni aC al sud d'Europa.

Jordi Roig

Arrago SL

La intervenció arqueològica en extensió d'una superfície de 2.000 m² realitzada entre els anys 2015 i 2017 al nord del nucli urbà de Canovelles, ha permès localitzar un extraordinari poblament neolític antic evolucionat perfectament estructurat i organitzat. L'assentament fou segellat per rierades successives que l'han preservat fins als nostres dies en un excel·lent estat de conservació, esdevenint un dels pocs i més complets assentaments de mitjan V mil·lenni aC que tenim a Catalunya i al sud d'Europa. L'àrea d'habitació està centrada per dues singulars cabanes de planta circular fetes amb solera de pedra, diversos forns domèstics i llars de foc adjacents, així com àmbits d'abocador i nivells d'ús associats amb material arqueològic de tipus domèstic característic d'un lloc d'assentament estable. L'àrea de necròpolis, lleugerament desplaçada de l'àmbit d'habitació i separada per un paleocanal antropitzat, ha proporcionat, per ara, dos sepulcres individuals en fossa amb aixovar.

2 – L'hipogeu de la Costa de can Martorell i la guerra a la prehistòria a través de l'etnologia

Daniel Daví Salvanyà

Centre d'Estudis d'Arqueologia i Història de Mataró

L'excavació de l'hipogeu calcolític de la Costa de Can Martorell (Dosrius, Maresme) ha obert noves vies per a l'estudi de la guerra i la violència a la prehistòria. L'anàlisi traceològica de les puntes de fletxa ha conclòs que al menys una part entraren a la tomba allotjades als cossos dels inhumats com a conseqüència d'una acció violenta. Algunes puntes de fletxa amb traces d'ús similars procedents dels dòlmens de Can Gol fan pensar que en el tram de Serralada Litoral que abarca Céllecs i Dosrius es van produir alguns enfrontaments. Aquests jaciments no estan excessivament allunyats d'una extensa àrea del sud de França que concentra un elevat nombre d'evidències de violència en jaciments del mateix període.

En aquest treball volem aportar als estudis publicats fins ara la informació etnològica de cultures actuals comparables socioeconòmicament a les del calcolític. Es desconeix el grau o intensitat amb què es produïen els enfrontaments a la zona de Can Martorell, però les dades etnològiques fan pensar que es tractaria d'atacs en forma d'emboçada. Els atacs sorpresa es realitzaven amb una fase de preparació prèvia i podien provocar un nombre elevat de baixes en el bàndol enemic. El guerrers que destacaven obtenien prestigi social, materialitzat en algunes cultures amb l'exhibició de trofeus humans.

3 - El poblat ibèric de Castellruf (Santa Maria de Martorelles). Aportació de noves dades.

Eugeni Junyent i Maria Carme Carmona Marín

DRACMA Arqueologia

Dins el Pla d'actuacions per la millora forestal a l'entorn del patrimoni arqueològic al Parc de la Serralada Litoral, es va portar a terme durant el mes de novembre del 2017 la neteja vegetal de diferents poblats ibèrics i el seu entorn.

En el cas de Castellruf, els autors d'aquest article van formar part de l'equip tècnic per a l'assessorament del tractament de les restes arqueològiques. Durant el procés vam poder constatar la presència de diferents estructures que no havien estat documentades fins ara a les diferents publicacions sobre el jaciment. La finalitat d'aquesta comunicació és, per tant, posar llum sobre aquestes estructures, així com millorar el coneixement de l'assentament i identificar alguns punts on seria interessant d'enfocar-hi futures campanyes.

4 - Lauro i el Puig del Castell de Samalús (Cànoves i Samalús, Vallès Oriental)

Marc Guàrdia i Llorens

Museu de Granollers

Des de l'any 2011 s'han vingut desenvolupant un seguit de campanyes d'excavació que han aportat un conjunt de dades rellevants per donar a conèixer aquest important oppidum ibèric. Les seves característiques estructurals, com el seu complex sistema defensiu, l'abast cronològic de la seva ocupació (s. V-I aC), i la superfície ocupada, ens fa pensar que ens trobem davant d'una important ciutat que vertebrava bona part del territori oriental de la plana vallesana. Exposarem aquestes i altres dades, que ens permeten relacionar i proposar que estem davant de la ciutat de Lauro, llargament cercada al Vallès Oriental, i que va emetre moneda als segles II i I aC. Finalment, ressenyarem la posada en valor patrimonial del jaciment.

5 - Redescoberta del Turó del Vent (Llinars del Vallès)

Pau Menéndez Molist i Èric Sobrevia
Estudiant ICAC

L'any 2017 vam reprendre les excavacions al jaciment ibèric del Turó del Vent (Llinars del Vallès), per tal de verificar i contrastar les hipòtesis existents sobre aquest emplaçament. El jaciment va ser excavat durant els anys vuitanta per dos equips diferents i va generar un gran volum de dades i materials que gran part d'aquests no van ser estudiats ni classificats. Així doncs, aquest projecte neix arran de la voluntat d'ampliar el coneixement sobre el jaciment en tres objectius ben diferenciats: en primer lloc, realitzar una revisió dels materials dipositats al Museu de Granollers procedents de l'excavació de 1984 (inventariar, reconstituïció dels materials i dibuix d'aquests), en segon lloc realitzar intervencions sistemàtiques al conjunt arqueològic (obertura en extensió i excavació) i finalment, efectuar les primeres consolidacions per tal de preservar les estructures excavades.

6 - El poblat ibèric del Turó de Can Santpere (La Roca del Vallès)

Jordi Chorén Tosar
ABANS Serveis Culturals, SL

Descobert l'any 1943 pel "Centro Excursionista Los Azules", i batejat inicialment com "Poblat Blau", es va identificar un jaciment ibèric de grans dimensions, i estructures defensives. Posteriorment sembla haver estat objecte de diverses intervencions de les quals, malauradament tampoc s'ha localitzat la documentació, fent que el jaciment caigués a l'oblit. L'any 2011 realitzarem una primera campanya destinada a delimitar el jaciment, de cara a poder continuar amb un projecte que la crisi econòmica va aturar fins el moment.

A partir de les dades d'aquesta primera i única intervenció, es posa de manifest l'existència d'un poblat emmurallat, amb evidències d'urbanisme a l'interior i amb una extensió mínima de 2'5ha tot i que podria arribar fins a les 3'5ha, que fa que ens trobem amb el que es denomina com a nucli urbà de segon ordre, depenent directament de la capital laietana de Burriac, a l'altra banda de la Serralada Litoral.

7 - La Vil·la romana de Can Noguera (La Garriga). Estat actual de la recerca

Jordi Chorén Tosar
ABANS Serveis Culturals, SL

La vil·la romana de Can Noguera és un jaciment situat entre el bosc dels Pinetons i la masia homònima, on durant unes obres l'any 1947, es van observar restes d'estructures que es van identificar com part del celler d'una vil·la, apareixent abundant material en superfície als camps que l'envoltaven.

L'inici de la urbanització dels camps, va ocasionar la realització de diverses campanyes arqueològiques que van permetre delimitar i obtenir informació del jaciment de cara a la urbanització del solar. Gràcies a aquestes intervencions, d'abast molt limitat, es va poder delimitar una gran àrea amb diverses fases constructives que es van superposant entre els segles I i V n.e.

8 - La Vil·la romana de Can Terrers. Estat actual de la recerca (La Garriga)

Ivan Salvadó Jambriña
ABANS Serveis Culturals, SL

La Vila de Can Terrers, es troba situada al sud del nucli urbà de La Garriga. El jaciment ha estat objecte d'interès tant per estudiosos i arqueòlegs com per afeccionats a la història ja des del segle XIX. Durant la segona meitat del segle XX i primera dècada del XXI, han estat moltes les intervencions arqueològiques al jaciment i molts els arqueòlegs i institucions que han col·laborat amb l'estudi d'aquest. Actualment s'està realitzant el seu estudi arqueoconstructiu.

En l'estat actual de la recerca podem constatar que la vila, com a mínim, estava formada per quatre grans edificis (Edifici dels banys, Edifici de contraforts, Edifici dels dipòsits i Edifici sud-est) i possiblement un aqüeducte. Presentant una ocupació que a grans trets, estaria situada entre la segona meitat del segle I aC i la segona meitat del segle V dC.

9 - La Vall de la Riera de Pineda en època romana (Pineda de Mar, Alt Maresme)

Joan Garriga Toledo, Cesc Busquets Costa
Atics SL

L'objectiu d'aquesta comunicació és presentar un estat de la qüestió del procés de romanització d'una zona molt concreta de la Laietania: la Vall de la Riera de Pineda de Mar. Per aconseguir aquest objectiu, s'analitzarà l'ocupació antiga en aquest territori, a partir de les diferents troballes arqueològiques i prenent com a base, sobretot, les intervencions arqueològiques realitzades a la vila romana de Can Roig i a l'aqüeducte de Sant Pere de Riu, tram específic de l'Aqüeducte Romà de Pineda de Mar que travessa la vall de la riera. Per tant, s'intentarà fer una aproximació a l'estructuració del món rural durant l'antiguitat en un territori laietà emmarcat entre les ciutats d'Iluro, Blandae i Gerunda.

10 - El comerç del vi laietà procedent del Maresme cap a Itàlia en època romana. Un estudi a partir de les àmfores

Ramon Járrega Domínguez i Enric Colom Mendoza
Institut Català d'Arqueologia Clàssica

El vi de l'antiga Laietània, esmentant per autors antics com Plini i Marcial, era un producte que, si bé no es considerava de gaire qualitat, sabem que es produïa en gran quantitat, i que es va comercialitzar a Roma i altres punts d'Itàlia. Una de les àrees de producció importants, juntament amb el Baix Llobregat i el Vallès Oriental, és l'actual comarca del Maresme, en la qual es coneixen diverses terrisseries que produïen àmfores que transportaren els vins laietans a la capital de l'Imperi. Recentment hem tingut ocasió d'estudiar algunes d'aquestes àmfores trobades a la ciutat de Roma, per la qual cosa aprofitem per a donar-les a conèixer-les aquí.

11 - Vida i mort a l'entorn de la Via Augusta al seu pas per Vilassar de Mar. L'estructuració del món rural romà a la part central de la costa laietana.

Cesc Busquets i Costa; i Miquel Gurrera i Martí
Atics SL + Àrea d'Arqueologia del Departament De CC. Antiguitat i E. Mitjana de la UAB

La present comunicació tindrà com a objectiu principal donar a conèixer l'estructura i organització territorial en època romana d'una de les zones de la part central de la costa laietana. Així, agafant com a eix vertebrador el pas del ramal costaner de la Via Augusta per les terres del Vilassar de Mar actual i posant-la en relació amb les diferents troballes i jaciments del terme municipal (sobretot amb l' extensa necròpolis romana localitzada durant les excavacions arqueològiques derivades de la construcció de la Piscina Municipal), hom intentarà aportar el seu granet de sorra per avançar en el coneixement de l'espai rural que s'associava a la ciutat romana d'Iluro. Aquesta comunicació presentarà els resultats del treball guanyador de la VI Beca d'investigació i recerca local Ernest Lluch de Vilassar de Mar.

12 - La cella vinària baix imperial de Torre Llauder (Mataró)

Marta Prevosti, Joan Francesc Clariana, Maria Josep Orobitg
ICAC; CEAHM

El baix imperi va suposar un moment de declivi econòmic per a la vila romana de Torre Llauder. Les estances nobles de la "pars urbana" de la vila, pavimentades amb mosaics "opus tessellatum", varen perdre la funció social per a la que havien estat dissenyades i es reconvertiren en espais dedicats a activitats agrícoles. En dues d'elles instal·larien un magatzem de dolies i una premsa, molt possiblement, per a l'elaboració del vi.

13 - El procés de cristianització de Barcino: una nova aproximació

Patricia Santacruz
Universitat de Barcelona

Els últims descobriments sobre la dualitat de tendències cristianes a Barcino-arriana i catòlica, posen de manifest la necessitat d'examinar com va portar-se a terme el procés de cristianització de la ciutat i quines varen ésser les seves etapes. Si bé les transformacions urbanístiques són l'eix central de l'anàlisi, en el cas de Barcino, manquen estudis comparatius per entendre com es realitzaren aquests canvis topogràfics que donaren pas als municipis tardoantics. Així doncs, es posaran com exemple la necròpolis de Sant Fruituós i la basílica de l'amfiteatre de Tarraco per una banda, i per l'altra, la seu episcopal d'Ègara. Aquests exemples, paral·lels i més ben documentats, donen una dimensió que, estudis centrats només en les troballes barcelonines no tenen, i que fan que la comprensió del procés de transformació de la ciutat de Barcelona sigui més clara, entenent en profunditat la importància del episcopat en les ciutats, amb un gran poder polític i sobre la població, i amb una enorme capacitat transformadora de l'entorn.

14 - Intervencions arqueològiques a La Garriga (Vallès Or): La Via romana del Congost i l'ocupació d'època romana del nucli històric.

Jordi Roig
Arrago SL

La intervenció arqueològica realitzada l'any 2010 al nucli antic de la Garriga amb motiu de la remodelació dels carrers i serveis del centre per part de l'Ajuntament, constitueix la primera excavació en extensió d'un cert abast feta a la població. Aquesta, va permetre posar al descobert un seguit de troballes i restes arqueològiques de diverses èpoques repartides entre la plaça de Can Dach i la plaça de l'Església. Com a resta més antiga i més ben conservada, destaca la localització d'un tram de vial romà amb paviment, l'anomenat Camí del Congost o via Ausa. Aquest eix viari comunicava Ausa (Vic) amb Barcino (Barcelona), connectant les planes del Vallès i d'Osona, i les diverses vil·les romanes del territori, com per exemple la propera de Can Terrés. L'estructura d'aquest vial, documentat en un tram de vuit metres de llargada, ofereix una amplada de quatre metres amb tota la seva part central de paviment i circulació conservada. Tot el seu traçat està delimitat per dos murs laterals més alts fets de pedra seca amb grans blocs a la seva base, completats i falcats amb petites pedres a les juntures i a la seva filada superior. A la part central de la calçada es van documentar diversos estrats de cobriment i anivellació successius amb material arqueològic associat. També es van localitzar un seguit de murs situats al costat del vial romà, que correspondrien a estances d'època romana posteriors. En segon lloc, es va constatar la presència de dues importants zones d'habitatge del s. XVI-XVIII, tal vegada amb un origen anterior, com són la masia de Can Dach i un conjunt de cases situades davant de l'església, amb murs i paviments de còdols que conformen estances, així com també dipòsits i

canalitzacions que se superposen entre sí. Aquestes edificacions, amb diferents fases cronològiques successives, corresponen a una part del nucli històric de la vila d'època moderna, la qual es troba aglomerada i alineada al costat i al llarg del traçat de l'antic vial romà i posterior camí ral medieval i modern. Per altra banda, entre els mesos de setembre i octubre de 2010, es va dur a terme una segona actuació arqueològica amb motiu de les obres de rehabilitació i d'urbanització de l'espai de la Carretera Nova, entre el carrer de La Doma i la plaça Mossèn Jaume Oliveras. Aquesta, va ser molt positiva en quant als resultats arqueològics obtinguts, i les dades generades han permès completar el coneixement històric i el procés de desenvolupament urbanístic d'aquesta zona de la Garriga, fins ara força desconeguda i amb escassa informació. En primer lloc, es van documentar diversos i potents estrats d'anivellació i d'abocament d'època romana (s. III-IV dC), amb abundant material constructiu i ceràmic procedent d'alguna edificació romana propera situada a l'est del sector. En segon lloc, es van localitzar les restes del canal principal del Rec Monar, l'obra hidràulica més gran i més important de la Garriga. Aquest rec d'origen medieval (pels volts del s. XII), creuava tot el municipi portant les aigües del riu Congost cap als molins i horts de les riberes. Els trams localitzats al centre de la plaça, es corresponen a la part del Rec Monar que arribava als horts de les Roques, indret on hi havia el molí medieval de Can Roselló (ara Can Pellicer). Aquest tram sabem que es va a construir en època baix medieval, entre els s. XIV i XV, i es va fer mitjançant mina. Per altra banda, també van aparèixer trams de rec més moderns corresponents a canals secundaris datats entre el s. XVIII i mitjans del s. XIX, que travessaven part de l'àrea d'excavació passant per sota de la masia de Can Queló. Per últim, es van localitzar les restes d'una construcció de certa envergadura, amb murs que configuren diferents estances adossades pel seu costat est i amb una façana més estreta orientada al sud. Aquesta edificació, que pot ser datada en un moment anterior al s. XVII, es va localitzar en part sota l'actual masia de Can Queló (antigament Can Caló).

15 - El Mapes de Patrimoni Cultural, una eina de coneixement i gestió del patrimoni arqueològic. Els casos del Maresme i el Vallès Oriental

F. Xavier Menéndez i Pablo; i Pedro Barbado Mariscal
Diputació de Barcelona. Oficina de Patrimoni Cultural

Des de l'any 1999, l'Oficina de Patrimoni Cultural de la Diputació de Barcelona desenvolupa el programa de Mapes del Patrimoni Cultural per als municipis de la província de Barcelona que ho sol·liciten. La realització dels Mapes del Patrimoni Cultural té per objecte la recollida exhaustiva de dades sobre el patrimoni cultural i natural d'un municipi concret i la seva valoració, permetent així l'establiment de mesures per a la seva protecció i conservació, així com la planificació de la seva protecció i rendibilització social. Els inventaris consisteixen en l'elaboració exhaustiva de les corresponents fitxes individualitzades per cada un dels elements (classificats en patrimoni immoble, moble, documental, immaterial i natural) acompanyades d'una memòria de context. Les fitxes inclouen també fotografies i la seva localització geogràfica en el marc del sistema cartogràfic de la DIBA. Els inventaris es realitzen en conveni amb els municipis que ho sol·liciten i són elaborats per professionals o empreses especialitzades. Actualment, el nombre de mapes realitzats es de 158 (ja superen el 50% dels 311 municipis de la província). En aquest moment estan en curs de realització una vintena més. Les versions públiques dels Mapes són consultables mitjançant la pàgina web de la DIBA: www.diba.cat/web/opc/xep/mapes

Amb aquesta comunicació, pretenem donar a conèixer, en primer lloc, el programa de Mapes del Patrimoni Cultural, en general; en segon lloc, presentar els mapes dels municipis de les comarques del Maresme i del Vallès Oriental que ja han estat realitzats; i en tercer lloc, presentar les especificacions en quan al patrimoni arqueològic dels esmentats mapes, que no només recullen com a tipologia específica els jaciments arqueològics (partint, com no podia ser d'altra manera, de les cartes arqueològiques de la Generalitat), si no també els objectes singulars o les

col·leccions arqueològiques rellevants, públiques o privades, del patrimoni local, estiguin dins o fora del terme.

16 - La riquesa de l'arqueologia de Premià de Mar. Història d'una gestió (1995-2018)

Ramon Coll Monteagudo; Jordi Bagà Pascual; i Marta Prevosti
Museu Romà de Premià de Mar i Institut Català d'Arqueologia Clàssica

La gestió de l'arqueologia a Premià de Mar entre els anys 1995 i 2018 ha tingut moments de gran intensitat, havent-se documentat des de jaciments excepcionals, com l'edifici octogonal romà de Can Ferrerons (2000), fins a etapes prehistòriques desconegudes fins aleshores al municipi, cas del neolític de Montboló (1999 i 2011). En aquest període també s'ha aprovat un Pla Especial de Protecció del Patrimoni (2001), s'ha publicat una monografia que recull les restes arqueològiques de Premià (2004), i s'ha declarat BCIN l'edifici octogonal de Can Ferrerons (2014).

17 - Emocionar-se amb el llegat romà de proximitat

Margalida Capellà Soler
Institut Premià de Mar

Diferents intervencions didàctiques portades a terme a l'aula de llatí de l'institut Premià de Mar per tal d'apropar els jaciments arqueològics del Maresme a l'alumnat i animar-los, amb la descoberta del llegat romà de proximitat, a interessar-se més pel nostre passat, a valorar el nostre increïble patrimoni local, a encuriosir-se per la història i l'arqueologia, a voler preservar els béns culturals i a emocionar-se amb el turisme arqueològic, a prop de casa, amb l'escola, però també amb les seves famílies i amics.